

■ ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ У СТРУКТУРІ ІНСТИТУЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Булгакова Олена Валеріївна,

доцент кафедри державно-правових дисциплін
та міжнародного права

Донецького юридичного інституту МВС України,
кандидат економічних наук, доцент

el_vl@email.ua

Малік Олександра Дмитрівна,

студентка 2-го курсу

Донецького юридичного інституту МВС України

malik8900@gmail.com

Громадський контроль у будь-якій демократичній державі є однією з важливих гарантій недопущення узурпації влади, зловживань владою і використання її на шкоду суспільства й держави. Право громадян контролювати владу, надавати оцінку ефективності діяльності органів публічної влади на сьогодні визнається основним фактором реального утвердження принципу народовладдя і визначальним чинником сильної демократії у державі.

Кожна з гілок влади має свої функції, завдання, систему органів, повноваження й особливості їх реалізації. Зазначене обумовлює і те, що механізми і форми здійснення громадського контролю за діяльністю кожної з гілок влади різні.

Громадська участь населення в житті суспільства шляхом впровадження нових, раціональних форм активності громадян, їх соціально-культурна і політична зрілість, стимулюють активну державотворчу позицію громадян.

Традиційно розрізняють два види контролю в системі державно-суспільних відносин: державний і громадський контроль. За співвідношенням державного і громадського контролю, їх взаємозв'язками можна безпосередньо визначити, який режим панує в державі — авторитарний чи демократичний [2, с. 10].

Громадський контроль, як вид соціального контролю, здійснюється об'єднаннями громадян і окремими громадянами. Як показує практика, громадський контроль є функцією громадянського суспільства, а отже, є способом залучення населення до управління суспільством і державою. Він є важливою формою реалізації демократії, оскільки дає можливість населенню брати участь у державному управлінні, у вирішенні державних і суспільних справ, активно впливати на діяльність органів державної влади і місцевого самоврядування [2, с. 10].

Сучасна світова практика розглядає громадський контроль як спосіб впливу на владу, спосіб конструктивного діалогу, а також спосіб взаємодії влади і широкої спільноти громадян державних утворень. За умов функціонування громадянського суспільства саме громадський контроль набуває форми громадянської інституції, яка в певний спосіб здатна забезпечувати взаємодію громадян у сфері реалізації державної влади з максимальною ефективністю у сфері забезпечення прав і свобод всіх громадян з урахуванням економічних можливостей в напрямі соціально-гуманітарного й економіко-екологічного прогресу [1].

Громадський контроль сприяє утвердженню громадянського суспільства. Громадський контроль може бути спрямовано на органи державної і виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, державні і комунальні підприємства, установи й організації, на окремих осіб з метою дотримання ними соціальних норм, на задоволення потреб та інтересів громадян.

На сьогодні в Україні, на жаль, можемо спостерігати дещо деструктивну ситуацію у створенні і провадженні громадського контролю. Факторами, які характеризують стан громадського контролю в українському суспільстві, є такі: громадськість заважає владі, громадськість не сприймається владою як рівноправний партнер реалізації владних функцій, громадськість нівелюється владою через дискримінацію в інформаційному просторі, а також через обмеження або перешкоджання в отриманні оперативної інформації щодо виконання владних повноважень.

Така ситуація у перетворенні громадського контролю в громадянський інститут обумовлюється цілою низкою проблем:

— відсутні дієві форми і процедури взаємодії громадськості й органів публічної влади;

— нема відповідного закону, який повинен створити законодавче підґрунтя;

— відсутні канали взаємодії громадськості і влади;

— низький рівень ефективності впливу на владу в процесі формування і прийняття управлінських рішень;

— низький рівень публічної звітності влади.

Функціонування громадського контролю у демократичному суспільстві може розглядатися як цілеспрямований та дієвий вплив соціальних суб'єктів, головним з яких є громадський активіст, якому мають створюватися необхідні умови для самореалізації творчого потенціалу. З активізацією громадського контролю посилюється вплив громадянського суспільства на всі сфери життєдіяльності суспільства. У процесі становлення і розвитку громадянського суспільства зростає роль самоорганізації та організації, як важливих процесів структуризації суспільних відносин [2, с. 9].

Співпраця органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства є невід'ємним елементом демократичної політичної культури європейського зразка. Наявність налагоджених ефективно діючих каналів комунікації між органами влади і громадськими об'єднаннями виступає запорукою відкритості державної політики та її підконтрольності суспільству, а отже, відповідності стратегічним національним інтересам.

Досвід співпраці інститутів громадянського суспільства з органами влади у сфері громадського контролю засвідчує наявність проблем, що характерні для відносин між владою і громадським сектором в Україні загалом: традиційна закритість держапарату, непрозорість вироблення і реалізації державної політики, взаємна недовіра, низький рівень ефективності громадських об'єднань у представленні і захисті своїх позицій [10].

Важливість у реалізації громадського контролю також довели такі форми співробітництва місцевого самоврядування й громадськості, як громадські ради, які існують у вигляді публічного органу представництва громадськості, експертно-консультативного органу або поєднують представницькі й експертні функції [4].

Поряд з громадськими радами діють студентські ради, дитячі дорадчі ради при органах публічної влади. Громадські ради, студентські ради, дитячі дорадчі ради — це консультативні і дорадчі органи при органах публічної влади. Напрямами діяльності громадських рад і дорадчих органів при органах публічної влади є:

обговорення значущих соціально-економічних питань; участь у розробленні проєктів рішень органів публічної влади; експертно-аналітичне забезпечення діяльності органу публічної влади; виконання проєктів на замовлення органів публічної влади. Взаємозв'язки, які виникають через провадження громадського контролю, сприяють накопиченню системної інформації, ускладненню її структури, зниженню регресії, яка властива закритим системам.

Громадський контроль, як інституція громадянського суспільства, передусім спрямований на забезпечення громадянських прав і свобод в системі державно-владних повноважень у такий спосіб, що дасть змогу реалізовувати функції держави в умовах правової системи громадянського суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сотнік О. Громадський контроль : механізми участі та форми реалізації. URL : https://uba.ua/documents/doc/sonyk_gromadskiy_control.pdf.
2. Наливайко Т. В. Громадський контроль в Україні як інститут громадянського суспільства : теоретико-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01. Львів, 2010. 18 с.
3. Полтораков О. Громадський контроль над «силовими» структурами в Україні : проблеми та перспективи. Національний інститут проблем міжнародної безпеки. URL : <http://www.niisp.org.ua/default~38.php>.
4. Іжа М., Радченко О. Громадський контроль в системі публічного управління як ефективний інструмент експертизи державно-управлінських рішень. URL : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-4/doc/2/02.pdf>.